

Asia: VN/4677/2021

Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet 2020 päivitys

Taustakysymykset

Vastaajan taustaorganisaatio

Työmarkkinajärjestö

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet oppaan päivittäminen jatkossa?

Ovatko nykyiset luovutusperusteet olleet hyödyllisiä?

-

Kenen tehtävänä pitäisi olla luovutusperusteiden päivittämisen koordinointi?

-

Mitä muuta haluaisit sanoa apuvälineiden luovutusperusteiden päivittämisestä?

-

1. Johdanto

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

2.1.1 Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden perusta

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

2.1.2 Vammaispalvelulain mukaiset palvelu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

2.1.3 Kelan ammatillisen kuntoutuksen apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

2.2 Apuvälinepalvelut eri asumismuodoissa

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

5. Apuvälineratkaisu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

6.1 Potilas- ja laiteturvallisuus

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

6.2.1 Apuvälineen luovuttavan tahon vastuu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

6.2.2 Apuvälineen käyttäjän vastuu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

6.3 Apuvälineen huolto/korjaus

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

6.4 Apuvälineiden kuljetus

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

6.5 Kaksoiskappale

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

7. Oppaassa käytetyt käsitteet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

04 27 09 Lihastimulaattorit, ei ortoosina käytettävät

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

05 Välineet taitojen harjoittamiseksi

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

06 15 Toiminnalliset hermo-lihasstimulaattorit ja hybridiortoosit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

06 30 09 Silmäripset ja kulmakarvat

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

06 30 21 Silmäproteesit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

09 54 Sukupuolielämän apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

12 03 03 03 Kävelykepit, valkoiset

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

12 23 Sähköpyörätuolit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

12 39 01 Opaskoirat

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 Näkemisen apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 03 Valonsuodattimet (absorptiolasit)

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 06 01 Silmälasilinssit, 22 03 06 02 Kehykset

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 06 03 Piilolinssit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 09 Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 18 Suurennuslaitteet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 06 27 Kuulon apuvälineiden lisävarusteet, 22 06 90 01 Pantakojeet, 22 18 24 Radiotaajuuslähetinjärjestelmät

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 12 21 Kannettavat pistekirjoituksen muistiinpanovälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 27 16 Muistin tukena toimivat apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 30 15 Lukutelineet ja kirjanpitimet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 33 Tietokoneet ja päätelaitteet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

90 01 02 Avustajakoirat

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

LIITE 2 Lääkinnällisenä kuntoutuksena korvattavat silmälasit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

Yleiset kommentit päivityksestä

Miten opasta tulisi kehittää jatkossa?

Tarvitsemme dokumentin, jolla pyritään yhtenäistämään lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteita. Ohjeistuksella on mahdollistaa edistää asiakkaiden yhdenvertaisuutta sekä tarpeenmukaisten ja sellaisten palveluiden saatavuutta, joihin asiakkaat ovat oikeutettuja. Kuten todettua, dokumenttia voidaan hyödyntää terveydenhuollon ammattilaisten työn ohjauksessa ja se toimii myös apuvälineitä tarvitsevien henkilöiden tiedonlähteenä.

Oppaan ajoittainen päivittäminen on perusteltua. Apuvälineet ja laajemmin terveysteknologiset ratkaisut kehittyvät jatkuvasti. Yhtä lailla toimintaympäristössä tapahtuu muutoksia. Palvelujen järjestämisen ja rahoituksen rakenteiden muutosten lisäksi keskeisiä muutoksia ovat väestön ikääntyminen sekä työvoimaan ja rahoitukselliseen kestävyYTEEN liittyvät haasteet. Apuvälineillä ja teknologisilla ratkaisuilla on mitä suuremmissa määrin yhtymäkohtia myös näihin kysymyksiin.

Ajantasaisten, ymmärrettävien ja perusteltujen luovutusperusteiden rinnalla on tärkeä tietää, miten apuvälineisiin liittyvät prosessit asiakkaille käytännössä toteutuvat. Apuvälineisiin liittyvä yksi selkeä ongelmakohta on sama kuin ylipäätään julkisen sektorin järjestämistä vastuulla olevissa lääkinnällisen kuntoutuksen palveluissa. Meillä ei ole riittävästi tietoa palvelujen järjestämisen toteutumisesta. Tietopohja on puutteellinen ainakin kuntasektorin järjestämistä ja tuottamista apuvälinepalveluista.

Puutteellinen tietopohja heikentää kansallisen ohjauksen ja koordinaation mahdollisuuksia sekä apuvälineiden huomioimista sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen suuntaamista koskevassa keskustelussa. Laadukkaampi tietopohja mahdollistaisi apuvälineiden hankintaan, asiakaslähtöisten ratkaisujen ja mm. julkisten varojen käyttöön liittyvän keskustelun ja kehittämisen.

Apuvälineiden laatusuositus sisältää monia tärkeitä huomioita ja tavoitteita. Se kuvaa hyvin sitä tahtotilaa, mitä kohti apuvälinepalveluja on haluttu viedä jo pidemmän aikaa. Laatusuosituksessa on monia hyviä pyrkimyksiä myös tiedontuotannon ja asioiden toteutumisen seurannan osalta. Luovutusperusteiden päivittämisen rinnalla on vähintään yhtä tärkeää edistää laatusuositukseen kirjattujen tavoitteiden ja asiantilojen toteutumista. Apuvälinepalvelujen kokonaisuus tarvitsee selvästi lisää läpinäkyvyyttä.

Oma kysymyksensä on se, päästäänkö ohjeilla ja suosituksilla kohti apuvälinepalveluille asetettuja tavoitteita. Tarvittaessa on harkittava sitä, että ainakin joidenkin tavoitteiden osalta velvoittavuutta lisätään.

Mahdollisuudesta vaikuttaa ja valita

Kuntoutukseen liittyvien prosessien ja palvelujen suunnittelussa yksi keskeinen elementti on asiakkaiden kuuleminen ja asioiden valmistelu yhdessä asiakkaan kanssa. Tämä lähtökohta koskee

mitä suuremmissa määrin apuvälinepalveluja. Tämä on kirjoitettu selvästi myös kansallisiin ohjeisiin ja suosituksiin.

Palveluseteli on yksi hyvinvointialueiden tavoista järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja asukkailleen. Hyvin toteutettuna palveluseteli on ketterä ja monipuolinen työkalu. Palveluseteli taipuu moneen, eikä sen kaikkea potentiaalia ole vielä otettu käyttöön. Esimerkiksi apuvälinepalveluissa hyödyntämätöntä potentiaalia on paljon. Hankintayksiköiden tulisi tunnistaa ja huomioida asiakkaiden valinnan mahdollisuudet ja yksilölliset tarpeet paremmin apuvälineiden hankintaprosessissa. Toistaiseksi palveluseteli ei kuitenkaan ole ollut yleisesti tarjolla oleva vaihtoehto apuvälineiden hankintaan, vaikka varsinaista estettä sen laajemmalle käyttöönnotolle ei ole.

Palvelusetelien käyttöönnotolla voidaan vahvistaa asiakkaan osallisuutta ja itsemääräämisoikeutta sekä valinnanvapautta. Ne ovat keino vastata kasvavaan ja muuntuvaan palvelutarpeeseen. Niiden avulla voidaan nopeuttaa palveluun pääsyä ja vähentää eriarvoisuutta, jos asiakkaiden saatavilla on laajempi valikoima tuottajia. Ne mahdollistavat myös palvelujen saatavuuden edistämistä valituilla painopistealueilla kuten ikääntyneiden kotona asuminen tai osatyökykyisten työllistyminen.

Yksityisten kuntoutuspalvelujen tuottajien huomioita apuvälinepalvelujen järjestämiseen

Apuvälineiden saatavuuden oikea-aikaisuuden toteutumisessa suhteessa kuntoutusprosessiin, on parannettavaa. Prosessit hidastuvat selvästi, jos yksityisen kuntoutuspalvelujen tuottajan (terapeutti) lausunnot eivät riitä, vaan aina tarvitaan lisäksi kaupungin terapeutin lausunto. Liian usein asiakkaan apuvälineiden saantia hidastavat myös pitkittyvät prosessit kunnan / kuntayhtymän apuvälineyksikön kanssa. Erityistä haittaa tästä on silloin, kun kyseessä ovat asiakkaat, joilla on nopeasti etenevät sairaudet esim. ALS (On mahdollista, että asiakkaan kunto ehtii romahtamaan ennen kuin ensimmäinen apuväline on tullut. Tällöin apuväline ei ole tarpeenmukainen ja sopivan apuvälineen organisointi tulee aloittaa saman tien alusta.).

Yksityisillä kuntoutuspalvelujen tuottajilla on myös seuraavanlaisia kokemuksia apuvälinepalveluista:

- itsemääräämisoikeuden ja valinnan mahdollisuuksien toteutumisessa on parannettavaa
- apuvälineiden odotusajat ovat pitkiä
- terapeuttien suosituksia ei oteta huomioon
- ei huomioida apuvälineen vaikuttavuutta kuntoutusprosessissa
- palveluntuottajat joutuvat käymään asiakkaiden puolesta ja rinnalla pitkiäkin prosesseja tarvittavan apuvälineen saamiseksi
- yksilöllisiä tarpeita ei huomioida vaan annetaan sitä mitä on tarjolla

- loppuvuodesta apuvälineiden saatavuus on heikkoa

Käynnissä olevat sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmää ja kuntoutusta koskevat uudistukset antavat mahdollisuuksia kehittää myös apuvälinepalvelujen toteutumista. Kokonaisuuteen liitetyt tavoitteet ja tahtotilat ovat perusteltuja, mutta tarvitaan toimenpiteitä, jotta niitä kohti päästään. Luovutusperusteiden kehittämisen rinnalla tarvitaan näkökulmia mm. kuntoutuksen toimijoiden yhteistyön kehittämiseen apuvälineiden käytössä, apuvälineiden järjestämisen toteutumiseen liittyvään tiedontuotantoon ja läpinäkyvyyteen sekä apuvälinepalveluiden järjestämisen ja tuottamisen ratkaisuihin.

Perämäki Ulla
Hyvinvointiala HALI